

Author: Doni, Giovanni Battista
Title: Aduersaria Musica M
Editor: Massimo Redaelli
Source: Florence, Biblioteca Marucelliana, MS A.291, f. <1r>-<32v>

[-<f.1r>-] M [N ante corr.]

[-<f.3r>-] M

Haec notulae possunt usurpari pro signis Rhythmicis [ad add. supra lin.] morem ueterum proxime accedentes

[Doni, Aduersaria Musica M,3r,1]

quarum 4 postremae usurpari possunt pro partibus temporum numquam [[sing]] integris syllabis applicandae

Eadem usui esse possunt pro pausis

[Doni, Aduersaria Musica M,3r,2; text: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16]

Signum Rhythmi Spondaici [signum] Pirrichiaci [signum] Trochaici [signum] Iambici [signum] Paeonici [signum]

Hoc loco nisi in [Sq̄] Mesodi grauioris adderetur punctum D [signum] non consonaret cum eo senariam maiorem iustam

[Doni, Aduersaria Musica M,3r,3; text: 3, 7, 6, [signa]]

[Doni, Aduersaria Musica M,3r,4; text: Onde si cangia in atra nott' il giorno]

Hic uersus sic potest chromatissari

Differentia plausuum Rhythmicorum sumenda est a numero syllabarum, non autem notarum exempli gratia duae (longae) uel tres. Spondaicus uel Dactylicus. quattuor. Ionicus

[Doni, Aduersaria Musica M,3r,3; text: i, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, Pro pausis, uel, 1/2, 1/4, Pausae]

[-<f.3v>-] Detracta $5/4$ a $4/3$ superest $16/15$

Detracta $6/5$ a $5/4$ superest $25/24$

Detracta $7/6$ a $6/5$ superest $36/35$ [36/36 ante corr.]

Vbi nota multiplices et ordinatas analogias: nam dextri numeri excessus ostendunt proximam rationem quae detrahenda est. Primi gradatim crescunt. 1. 2. 3.

Detracta $5/7$ a $7/6$ superest

[Doni, Aduersaria Musica M,3r,1; text: 9/8, 10/9, A, [Sq̄], 18/17, 17, 17/16, 20, 16, 19, 18]

Nota ex extremis numeris $18/17$ Medijs $16/20$ Intermedijs $17/19$ tantundem conflari uidelicet 36 Metasymphoniasmus sequens suauis est licet duae Diapente audiantur

[Doni, Aduersaria Musica M,3r,3; text: 4, 6, 3, [signa]]

Florentiae canitur Prosodium quoddam id est Motettum quo utuntur sacerdotes primariae
Ecclesiae aedem Diui Ioannis adeuntes die [dies ante corr.] quod melos quoddam
suaue possidet Verba sunt qui crucifixus est in carne
Vna ex causis cur Modi ueteres magnam habent diuersitatem [tou ethous] est quia chordae
cadentiales Singulorum inuicem relatae sunt accidentales. Exempli gratia chordae cadentiales
Phrygij relatae ad Dorium sunt # F [D ante corr.] Hypolydij b E b A
Fistulae praeclusae oclusae. Canne turate
Fistulae teretes et quadratae Mersenno Parallelipedae.
[signum] Acuminatae [signum] fuso

[Doni, Aduersaria Musica M,4r,1; text: Frigio, Dorio, Tolomei, D, G, d, [Sqb], A, B, b, C, F, c, f,
#, Iastio, Vnisona, E, F, Frigio, [signa], 9/8]

Hac ratione Harmonia Phrygia distat a Doria in acutum 9/8 nec necesse est apponere G [signum]
D [signum] potest enim pro G Dorij tangi b E in Systemate Phrygio pro D [signum] uero b pro D
[signum] Phrygij tangi # F Dorij pro G. [signum] [[# C]] [[Sqb]. corr. supra lin.] Dorij
[-<f.4v>-] In eiusmodi coaptatione quae sine D [signum] G [signum] fit id maxime aduertendum
est ne rhythmis celerioribus utamur ubi alterutrum phthongum ponere uolumus. Deinde ut in
Systemate Phrygio (quod tres tantum habet chordas) a grauioribus phthongis abstinemus
exempli gratia in Sonetto Passa la uita in Mesodo grauiori phthongus D [signum] [Dorius add.
supra lin.] sub hac syllaba cangia si uelimus pro eo sumere B Phrygij non reperitur

[Doni, Aduersaria Musica M,4v; text: Connexio Phrygij cum Dorio secundum Syntonum
Ptolomaei utrobique cum distantia inuicem Toni maioris, D, E, F, #, G, A, b, [Sqb], c, d, [signa]]

Aliud est [to] D [signum] Dorij quae est chorda Tetrachordij coniuncti responder [ten] b Phrygij
quae est chorda praecipua tetrachordi
In Sonetto Passa la uita numquam adhibetur G [signum] in Dorio: quare cum ea chorda notari
non possit in Systemate Violarum Phrygio per hanc connexionem satius est ab ea abstinere
Diagrammatismus uidetur esse la Intauolatura
Diagrammata le note
Semaographia l' Intauolatura
[-<f.5r>-] Vibratio; Vibratiuncula Italice Trillo Gallice Tremblement; eadem [signum] [signum]
dici potest uibratio communis seu procrustica (Mersenno prima species) Tremor Italice Tremolo
[signum]
[[Ecrusis]] Procrusis Mersenno [kentema] [[Fr<ancese>]] et secunda species)

[Doni, Aduersaria Musica M,5r,1; text: E F]

Ecrusis

[Doni, Aduersaria Musica M,5r,2; text: F E]

Tinnitus Francese Martellement. Mersenno [pepteia et tertia species)

Plasma eccrusicum fit [cum add. supra lin.] nexus [[qui sumit]] laeuae digito supra iugamentum pressus unaque dextrae digito pulsatur mox [[paulatim]] continuo motu [[e<.>]] supra eundem nexum ad proxime grauius iugamentum adducitur [adduct ante corr.]

[Doni, Aduersaria Musica M,5r,3; text: F E]

Vibratio [[con]] inuersa seu eccrustica fit neruo aliquo (dum leuae digitus supra iugamentum aliquod eum premit) pulsato; mox in proxime grau<io>ri spatio uibrato (Mersenno sexta species fortasse)

[Doni, Aduersaria Musica M,5r,4; text: F E, uel, Eccrusis cum uibration<e>, tinnitu]

[-<f.5v>-] Procrusis cum tinnitu (Mersenno species [septima species) et ante corr.] octaua)

[Doni, Aduersaria Musica M,5v,1; text: E F]

Procrusis cum uibratione (Mersenno septima species)

[Doni, Aduersaria Musica M,5v,2; text: E F]

Tinnitus cum Procrusi (Mersenno fortasse quarta species)

[Doni, Aduersaria Musica M,5v,3; text: [[E F]], E F]

Vibratio cum Procrusi

[Doni, Aduersaria Musica M,5v,4; text: E F]

Procrusmus

[Doni, Aduersaria Musica M,5v,5; text: F E F]

Eccrusmus

[Doni, Aduersaria Musica M,5v,6; text: E F E]

Sextam Mersenni speciem non intelligo: nisi sit plasma Eccrusicum

[Addi possunt in marg.] Procrusmus cum tinnitu, Procrusmus cum uibratione, Eccrusmus cum tinnitu, Eccrusmus cum uibratione et caetera

In Pulsationibus Pandurae notari possunt differentiae seu ornamenta Arculi ductionum

[Doni, Aduersaria Musica M,5v,7; text: adagio, presto, forte, piano, et caetera]

[-<f.6r>-] 7/6 uidetur esse ecbole id [est add. supra lin.] spatium V diesium ut

[Doni, Aduersaria Musica M,6r,1; text: D, E, [signum], 7/6]

detracta enim $36/35$ a $6/5$ superest $7/6$ itaque $9/8$ et $28/27$ conflare debent $7/6$

Cum duae rationes habent quatuor numeros consequentes uidentur concinne iundi posse [[ut]]
exempli gratia Diuisio Archytae in $28/27$ $36/35$ ubi uidentur consequenter dispositi hi numeri 8,
7, 6, 5

Sic $9/8$ $7/6$

In Systemate perfecto requiretur alterum b [signum] acutius commate

Si b E descendat sub E tantum $25/24$ nam alioquin inter b E et b intercedit Diapente diminuta
commate

In hoc concentu

[Doni, Aduersaria Musica M,6r,2; text: G, b, E, 6, 5, [signa]]

cum extrema Diapason ditono exacte consonent: [[uidentur]] imperfectio senariae maioris et
Diapente admitti posse: saltem in notis uelocioribus: ne sit necesse alterum G addere uiolis (quod
in Tono Dorio [[non poss]] reperitur praeter alterum b [signum] [[seu]] [uel alterum corr. supra
lin.] b [signum] E hoc est E depressa $135/128$

[Doni, Aduersaria Musica M,6r,3; text: 3, 4, 5, 6, [signa]]

In hoc concentu Principis in Madrigali Beltà si addatur punctum [tois] D, G, [Sqb] recte se
habeat prima syncrusis secunda uero minime nam E cum G non consonat
[[digitabuli]] [anulo corr. supra lin.] [[forma]] cuspidatum pro chordis hypomagadijs

[Doni, Aduersaria Musica M,6r,4]

Potest sonus chordarum supprimi si summus pollex inseratur digitabulo alicui panneo cum multis
rugis

[-<f.6v>-] [Doni, Aduersaria Musica M,6v; text: Connexio Harmoniarum Doriae et Phrygiae
secundum Syntonum Didymi et Ptolomaei et distantiam $9/8$ Organice, Melodice, Dorius,
Phrygius, connexus, A, B, C, D, E, F, G, [Sqb], d, Doria, [[Phrygia]], b, #, $10/9$, $9/8$, $16/15$]

Connexionem melodicam magis conuenire uiolis quam organicam consentaneum hinc etiam est
quoniam in Violis fit quoddamque fere melodia uocali facimus

[-<f.7r>-] Duo genera artificiorum praecipue factitantur a musicis Fugae et contrapuncta
duplicia: quorum prius ad delectationem [[per]] maxime pertinet: posterius ad ostendam artis
peritiam

Cum in canendo fit synaloephe uernacula lingua eae litterae [[non]] scribi non debent quae
sensum ambiguum omissae non faciunt (quod accidit maxime in [[uerb]] dictionibus truncari
solutis ut non men' il fier' artiglio: nam men' et fier' statim intelleguntur et sic quoque etiam sine
cantu scribi solent. Non idem uero faciendum est in his Passa la uita all' abbassar' et cetera nam
a in uita etiam si in canendo non proferatur tamen scribendum uidetur quia non facile
intelligeretur quod significet uit' sed posset ei lineola supponi quae indicaret non debere proferri

Sicut se habet Semitonium [add. supra lin.] ad Tonum [2 add. supra lin.] ita Trihemitonium [3 add. supra lin.] ad Ditonum [4 add. supra lin.] ita Diatessaron [5 add. supra lin.] ad Diapente [7 add. supra lin.], Senaria [8 add. supra lin.] minor ad maiorem [9 add. supra lin.]

Vbicumque concentus exempli gratia Principis Venusini notantur ijs clauibus per b molle ut netodas utantur [ClefG] [in secunda linea add. supra lin.] quia saepe G faciet Trihemitonium cum b, quo casu necesse est adhibere G [signum] quae non reperitur in meis uiolis tunc opus est transferre concentum in diapente acutius id est ponere C sol fa ut in loco F fa ut et caetera quod alioquin fit [[ne]] quoniam claues illae priores propter nimium acumen cani fere non possunt Vbi autem Netodus utitur clauis

[Doni, Aduersaria Musica M,7r]

quoniam tunc concentus non transponi solet, transponendus nihilominus est in nostris uiolis in locum [[Tono]] tono inferiorem collocando C sol fa ut in b fa: sed tunc quia [[Tonus noster Dorius]] Systema nostri Toni Dorij nimis graue esset intendendi sunt nerui tono: id est ad Tonum communem choricum

[-<f.6v>-] Vsurpatio duarum Harmoniarum [duorum Tonorum ante corr.] Doriae et Phrygiae

[Dorij et Phrygij ante corr.] in uiolis secundum debitam tensionem seu Tonum facit ut plerique cantus licet ad alias partes pertinentes cani possint in uiola Tenoris

Tenoribus ut exempli gratia Lasciatemi morire licet conceptum in noti Netodi cani potest in Viola media ditono grauius (in Dorio) et acutius (in Phrygio)

Caeterum [[in]] Madrigalis [Madrigali ante corr.] Beltà poiche qui sic incipit

[Doni, Aduersaria Musica M,6v,1]

Commode transfertur ad Diapente inferius et notatur hoc modo

[Doni, Aduersaria Musica M,6v,2; text: uel sic potius]

quamuis notatio Netodi alicubi [aliqui ante corr.] descendat ad Diatessaron infra ultimam lineam [[et caetera]] et clauem

Sed hoc modo maxima ex parte uitantur D [signum] G [signum] sed quia nimis graui tono canentur opus est uel Systema [[Phrygium]] [Dorium corr. supra lin.] attollere tono id est ad communem Tonum choricum uel uti Systemate Phrygio. uel relinquere Bassum uiolae eiusque loco uti Medi et loco supremi uti uiolino nostro

[Doni, Aduersaria Musica M,6v,3; text: Vnisoni, Dorius, Choricus Tonus Romae, Phrygius, Mediae uoces Netodi]

[-<f.7r>-] [Doni, Aduersaria Musica M,7r,1]

Vtilem erit ualde concentum uiolarum sic disponere ternas chordas tribuere Doriae Harmoniae totidem [[met]] Phrygiae. Singulas miscellae seu Metabolicae potissimum pro Hypolydijs phthongis Ex quinque enim uiolis 4. Temperaturas conficere: quarum grauissima seruiat Hypatodo [Basso add. supra lin.] secunda duabus uiolis communis Mesodo grauiori (Tenore) et

acutiori (contralto) tertia Netodo [[acutiori]] [grauiori corr. supra lin.] (Quinto) quarta Netodo acutiori (Soprano). Ex quibus tertia erit antiphona primae et quarta secundae hoc modo

[Doni, Aduersaria Musica M,7r,2; text: Bassus Hypatodus, Mesodus acutior, grauior, [[Mesodus]] Netodus, Sopranus, Tenore, Contralto, Quinto, Soprano, Dorius, Phrygius, E, A, D, g, d, [signa]]

Vsus quatuor Violarum diuersarum Hypatodicae Mesodicae Netodicae Hypernetodicae hoc commodi affert: quod si quando uelimus uti Tono Phrygio cum 3 chordis et Hypatodia desinit inferius in E uel D et tamen aliqua alia pars reperiatur quae inferi<us> descendat quam ultima chorda illius uiolae potest pro Netodica sumi Hypernetodica uel contra [-<f.7v>-] Dispositio uero chordarum haec esse potest

[Doni, Aduersaria Musica M,7v; text: Systema metabolicum et Hypolydium, b E, F, G, b A, B, [signa], Dorium, # F, 9/8, [te]]

[-<f.8r>-] Alia connexio Violarum chordis alternatis in quo omnis tonus est diuisus in 2 partes nullis alijs chordis intersitis quam [sqb] [signum] et [sqb] Enarmonicis <qua utitur Diuisio Diatoniaea

[Doni, Aduersaria Musica M,8r; text: E, F, # F, G, b A, A, b, [Sqb], limma, 135/128, 9/8, C, D, [signa], 16/15, Dorius Syntoni Ptolomaei, Phrygius]

[-<f.8v>-] In Madrigali Mille uolte il di Principis Venusini libro 6. his uerbis E morte pia [[utitur]] uti uidetur Modo Hypolydio

In Madrigali Mercè grido. Libro 5. His uerbis Morrò dunque dicendo Vtitur Tono Lydio 10 Rhythmis

Commoda uidetur fore connexio duorum Tonorum secundum Diagrammata ueterum ita ut exempli gratia A Phrygij sit unisona [to] [signum] Dorij [[et]] qua ratione opportunum erit octo chordas alternis permiscere ita [[ut]] ita ut disponatur [disponitur ante corr.] temperatura per Diapente et Diatessaron non minus in Phrygio quam Dorio A E a e eodemque limite (in supercilio) incipiant [[A]] utraque A [signum] Doria et Phrygia et pariter utrumque E [signum] Dorium et Phrygium participabunt materiale Toni. Verum oportebit ut seruetur distantia Tonorum uti A pro G [signum] pro A [[et caetera]] et Diagramma frequentare signis # wel b. [[Si]] connexio Tonorum fiat ut in Diagrammate ueteri ligaturae sic deberent fieri

[Doni, Aduersaria Musica M,8v,1; text: C]

si uelimus unisona reperiri parallela

Possumus credere Verum Phrygium relatam ad Dorium sic disponi [[esse <.> non]]

[Doni, Aduersaria Musica M,8v,2; text: Dorius, Phrygius, [Sqb], A]

[[non]] nec necesse ita connectere

[Doni, Aduersaria Musica M,8v,2; text: Dorius, Phrygius, [Sqb], G]

[[modo]] eo quod chordae [[[Sqb]]] #C, # F quae usurpantur pro C, F sunt Tonicae quamuis chromaticae.

[-<f.9r>-] [Doni, Aduersaria Musica M,9r; text: Tropicae, Tonicae, A, b, [Sqb], C, # C, D, E, F, G, Dorius, Phrygius, Varisonae Phrygij, 10/9, 9/8, 16/15, Syntonum, Ptolomaei, Didymi, Connexio per, omnium optima, 25/24, 135/128, Diatonicum Diatoniaeum]

[-<f.10r>-] In Syncrusibus temperaturae perfectae non ita necessarium uidetur ut loci paribus (id est dissonis) siue duo phthongi consonent siue dissonent puncta (actualiter uel uirtualiter) habeant: exempli gratia poterit sub F poni D sine puncto. exceptis tamen Diapason et Diapente Videndum an haec clausula recte se habeat

[Doni, Aduersaria Musica M,10r,1; text bara, 12, 15, 13, 5, [signa]

uel haec

[Doni, Aduersaria Musica M,10r,2; text: bara, 6, 3, 5, 10, 15, [signa], giorno, uel]

Canticum Ariadnae sic posset [enarmonizesthai]

[-<f.10v>-] Potest haec clausula sic terminari ut uidentur syncruses D et A in Syntono Ptolomaei

[Doni, Aduersaria Musica M,10v,1; text: uermiglio, 3, 5, 4, 6, 8, [signa]]

Caecus qui organum Lateranense pulsabat, lusus gratia solebat pedibus duos phthongos grauissimos mouere unisonum tantillo interuallo excepto facientes [[qui]] ob complosionem quamdam quorum duo tubi [duae uoces ante corr.] dissonantes in organo faciunt tympanum exacte imitabantur ac simul plagiaulum Germanicum [[d]] manibus perite pulsabat [[Aliqui]] Voces harmoniae perfectae exprimuntur duobus systematibus in organo ad unisonum sed tantilla discrepantia temperatis

In clauichordijs similiter si duo systemata unisona eodemque modo paululum (sed peraeque diuersa) iungantur mire placent

In concentibus multarum partium chororum cautiores simphoniurgi cum necesse ijs est uti pluribus Diapason uel Diapente solent eas ita distribuere ut non incidant in eundem chorum Si tribuamus Syntonum Didymi Dorio, Ptolomaicum Phrygio neutribi uidentur usurpanda ea interualla Diapente aut diatessaron quae diminuta sunt aut aucta commate ut

[Doni, Aduersaria Musica M,10v,2; text: Piu scaltr' atterra]

nam inter D et a in Syntono Ptolomaei est Diapente diminuta

[-<f.11r>-] Probabile est in Modo Phrygio [[et Dorio]] [[Lydio corr. supra lin.]] constituto [constituti ante corr.] in conuenienti Specie Sytonica id est Ptolemaica saltum Diapente et Diatessaron non esse faciendos nisi unica forma: Ratio est quia in altera incidunt Diapente et Diatessaron falsa. In Dorio uetere bifariam fieri posse quoniam neutro modo Diapente et

Diatessaron falsa incidit (id est inter phthongos cardinales (scilicet in Lydio)) Item in Lydio. Et bene hoc procedit ne Diapente D A ad Dorium spectans sit communis Phrygio

[Doni, Aduersaria Musica M, 11r, 1; text: D, G, d, 4, 5, [signum], C, f, c, G, a, G, F, c, f, [[C, f, c, 4, 5]], Phrygius Syntonus Ptolomaei, Dorius, Didymi, Lydius]

In hac synacrusi Sonetti secundum Syntonum Didymi auditur [[amba]] inter extremas duas uoces Netodi et Diapente diminuita inter extremas duas Hypatodi quare cogitare debemus circulum fieri ex his octo phthongis et [[sj]] uel attolli synacrysin prima uel deprimi secundam

[Doni, Aduersaria Musica M, 11r, 2; text: 3 [signum], 5, 8, 6]

Plerique hodie Italiae Scoliasmata pentadica ex duobus Netodis componunt ut laetiora sint [-<f.11v>-] Symphoniaci Capelle Pontificiae dum canerent extemporalis concentu (al contrapunto a mente) solebant syllabas (in syncopis) ualide repercutere: quod ipsos iuuabat, deficiente plausu ad metienda tempora et discernenda momenta arsis et thesis Verum Vrbanus octauus anjmaduersa [anemaduersa ante corr.] prolotionis huius barbarie [[de]] iussit ut ab ea abstinenter: responderunt se facere necessitate [[ob defectu]] sed Pontifex dixit ut potius plausus uterentur Illi asseuerantes in sacello Pontificio numquam adhibitum fuisse noluerunt eam consuetudinem mutare: sed potius aliqua ex parte huiusmodi repercussiones [[emolli]] mollius ceperunt facere Violae nostrae hanc habent facilitatem quod chordae congeneres e directo respondent ut, C D, G

E [sqb] et caetera

[quod prodest etiam idiotis respectu fugarum quae ad Diapente uel Diatessaron fieri solent infra lin.]

Ptolemaica non uidetur conuenire consonantiae in [[ch]] ad chordam D quae auxilio puncti egent ita in Dorio constituto in Didymi Diatono non [[uidetur]] [[uidetur]] uidetur conuenire Diapente inter C et G cum sint chordae [[characteristica a]] cardinales Lydij et Phrygij

Cantiones aliquae sunt Monocatalectae quae clausulas faciunt in eadem syllaba: Re exempli gratia siue ea sit eiusdem chordae seu diuersae per Diapason, Diapente, Diatessaron. aliae Dicatalecticae quae clausulas perfectas faciunt in aliqua syllaba exempli gratia Re, imperfectas in proxima secunda distante ut Mi (quo recedit etiam septima): aliae Mixocatalectae [[<uidetur> supra lin.]] cadentias habent tertia distantes ut alias in ut alias in Mi: quo recedunt etiam sextae Ad lyram uulgarem optime accinitur ab Hypatodo acutiori (uulgo un Baritono)

[-<f.13r>-] Si mures per chordas [[aurea]] ex aurichalco clauichordiorum transilient easque tangant paulo post dirumpuntur non tamen omnes simul [[Hic est]] [Hanc uocant corr. supra lin.] anticipationem ut

[Doni, Aduersaria Musica M, 12r, 1; text: Illustra a]

alia [hanc corr. supra lin.] syllabae ut [signum]

[Doni, Aduersaria Musica M, 12r, 2; text: Illustra]

Sed haec utraque est anticipatio phthongi prior ultimae syllabae posterior penultima. Porro in ascensu rectius se habet in ultima in descensu penultima

[Doni, Aduersaria Musica M, 12r, 3; text: Melismata expressiora sic notari possunt, Minus expressa (uulgo strascini), Plasmata, uel]

Syncope est duplex alia potest alteri Rhythmo aptari alia minime

[Doni, Aduersaria Musica M, 12r, 3; text: Prior, Posterior, Syncope]

Tonus flageolettorum est Lydius [fortasse add. supra lin.]: quare uocari poterunt Lydiacae
Gagliardae optime pulsarentur concentu harparum

Currentes concentu uiolarum sine tactibus

[[Paduanae et phantasiae]] [Madrigales corr. supra lin.] concentu uiolarum cum tactibus

Voltae bellicae concentu choraulorum

Balletti et chori Concentu Ceraulorum

Germanicae cantiones concentu Plagiaulorum

Paduanae Phantasiae Pazzamezzi concentu Pythaulorum

Ciaccone et similes saltationes leues concentu chelonidum Hispanicarum [cum castaneolis add. supra lin.]

Saltationes Italicae uulgares concentu cithararum calchochordarum

Brandi Gallici et [alij add. supra lin.] concentu Ascaulorum Robonicorum

[-<f.12v>-] Quaeri potest si meliores sint concentus qui fiunt ex harmonia perfecta [[sine respectu]] non adhibito commatis discrimine (uidelicet in concentibus huc usque factis) an qui fiunt harmonia participata? Dicerem priores nam supponere possumus imperfectionem maiorem consonantiarum quae audiuntur in chordis quibus deest Comma compensari a perfectione earum quae perfectae consonant: quare si paritatem ponamus remanet nobis in lucro perfectio et distractio harmoniae quae non est paruifacienda

Commoditas connexionis organicae hinc etiam elucet: quod cum difficile sit cantus attollere uel deprimere ope signorum artificialium per ditinum, facile autem per toni spatium in ea connexionae naturaliter cantus attolluntur uel deprimuntur per dictum interuallum ditoni: quod si uelimus per tonum attollere idem melos nullo negotio fiet per signa accidentalialia

Harpae fides minorem habent hypechesim quam testudinis

Galli contra ac nos faciunt. In Netodia enim cum clauis [ClefG] est in ultima linea transferunt cantum ad Diatessaron superius et sic in reliquis partibus [[exempli gratia de]] factitant exempli gratia in Hypatodia cum clauis [ClefF] est in tertia linea.

Systema Phrygium in Viola recte ponitur exteriori parte nam cum ibi sit fulcrum sonum crassiorem fidium exinde durior prouenit, quod in Phrygio magis tolerari potest

Hae notae sic legendae uidentur: neque incongruum est # F proferri mi perinde ac esset clauis in tertia linea

[Doni, Aduersaria Musica M, 12v; text: mi, fa, [re ante corr.], sol, la, Mi, [mi [re ante corr.]]

quod peritos cantores obseruasse puto

[-<f.13r>-] [Doni, Aduersaria Musica M, 13r,1; text: monochrona, monometra, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, uel, 1/8, 1/4, 1/2]

Quaeri potest an melius sit [[Basi]] Rhythmo id est basi dactylicae assignare 4 et [Bvd] Iambicae 3 et [signum] Paeonicae [signum] et [Od] an potius. Dactylicae [Bv] [[Iambi]] Paeonicae [Od] et Iambicae [signum]

[[Posteri]] Prior modus id rationis habet quod proportiones Rhythmorum in maximis numeris considerantur et rectius [signum] Iambum exprimit quod habeat 3 tempora (sicut [signum] Dijambum)

Posterior id commodi habet quod celebrioribus Rhythmis plures phthongi et tempora dantur: deinde quod Rhythmus Paeonicum modum ordine locum obtinet inter Dactylicum et Iambicum Quinque species musicae uidentur praecipuae Diatonicum Aequabile [Daemones add. supra lin.] Syntonum Molle [Homines Sancti [[Angeli]] add. supra lin.]

Chromaticum [Angeli add. supra lin.]

Enarmonicum [Deus]

Vel secundum antiquos

Diatonicum [[molle]] aequabile [Mare [[Homines, Heroes, Deae min]] add. supra lin.]

Syntonum [Homines add. supra lin.]

Molle [Dij marini add. supra lin.]

Chromaticum [Deae [[Manes]] add. supra lin.]

Enarmonicum [Heroes add. supra lin.]

Mistum [[[Misto]] Dij add. supra lin.]

Denique ubi in fa id est C F ponatur # tunc fa conuertitur in Mi et sic legitur Vbi [[praetere]] ponitur etiam in sol ut D G tunc fa mutatur in Re et sol (siue Re) in Mi ut

[Doni, Aduersaria Musica M, 13r,2; text: ut, re, mi]

Contra ubi b (id est fa) ponitur in Mi tunc fa mutatur in re

[Doni, Aduersaria Musica M, 13r,3; text: Re, mi, fa, sol, Vt]

[-<f.13v>-] Secundus uersus Lamentationis Ariadne accomodari potest Phrygio sic

[Doni, Aduersaria Musica M, 13v,1; text: Lasciatemi morire, Dorio, Frigio]

Vtitur crebro hac catalexi in rebus laetis

[Doni, Aduersaria Musica M, 13v,2; text: felice, superbe, geran lieti, inganno]

Mirum est dum tangitur sinistrae digitis chorda aliqua uiolae si ad latus alterouersum quantum commode potest propellatur augeri commatis spatio: quo remedio uti possumus ad harmoniam perfectam sine auxilio D [signum] uel G [signum] nec difficile est modum eius impulsus noscere nam cum comma sit minimum interuallum sensibile eousque propellendus est neruus dum intellegatur eius sonus auctus

Nota uero cum hoc remedium inseruire nequeat [anesei] commatis sed tantum [epitasei] ex eo sequi non posse nos D [signum] deprimere: quae alteratio [[ut]] [cum corr. supra lin.] necessaria sit ut iustam diapente conficiamus cum A. opus esset A [signum] attollere. Hoc autem fieri non potest in ea harmoges specie quam utrique Harmoniae Doriae et Phrygiae aptauimus: [[praestare enim poterit sic ut]] cum A in chordam integram incidat: praestari autem id poterit si ut initio

feceramus tres chordae Phrygiae (a uoto) assignentur tribus phthongis G, d, g: tunc enim A incidet in tertium iugumentum quod omnium commodissimum est et ad eam alterationem ulteriores enim cum in lentiolem chordae partem incidant magis propellendi sunt [-<f.14r>-] Inueniendum est uocabulum huius propulsus chordae ad latus obligatio fortasse Item eius quod fit dum digitus paululum ultra iugumentum protenditur

[Doni, Aduersaria Musica M, 14r; text: 1, 2, 3, 4, 5]

In hoc triodo secundum Syntonum Didymi [[ap]] supponendum est punctum [sqb] [signum] Mesodi secundi quod si primo quoque supponamus [[non]] non consonabit neque cum E Netodi neque Hypatodi

Quod si (ut in secundo exemplo) superponamus [to] G Hypatodi: idem faciendum erit primo D Netodi

In tertij exemplj [tertio exemplo ante corr.] prima syncrusi supponendum est potius punctum [to] G Hypatodi quam supponendum to [qb] netodi: propter duas causas Primo ut inter G et C diatessaron iusta audiatur [[secundo ut a]]in Hypatodo

Secundo ut ditonus iustus inter [sqb] et G Netodi

Quatuor modis usurpari potest Harmonia perfecta in Violis

Primo componendo concentus in quibus de industria aptentur syncruses quae indigent D. G et caetera

Secundo addendo eas chordas in scapo uiolae

Tertio [[augendo]] acuendo phthongos qui requirunt punctum supra digiti obligationem

Quarto Vtendo cum opus fuerit chordis [[pr]] alterius harmoniae exempli gratia loco [tou] D [signum] [[in]] Dorij, usurpando to C Phrygij et caetera

[-<f.14v>-]

Mixologicum est Scoliasma Claudij Montis uiridis Sfogaia con le stelle in quo commata quaedam uersuum proferuntur sub nota id est [monotonos] et cum temporibus loquelae Stataria scoliasmata Claudij Montis uiridis Vattene, pur crudel' et Viurò fra i miei tormenti id est multa [staseis] habent

In tangendis phthongis (sinistra) maior est facilitas in mea dispositione qua chorda A incipit a supercilio E autem inferius quam si utraque chorda pari fronte inciperent nam Hypatae (Mi<)> tanguntur indice. Parhypatae medio [[lich]] (fa) lichani (sol) auriculari [[Mimerus]] seruit uibrationibus

[[Nota etiam tres digitos]]

Interuallum Semidiatessaron uidetur ualde familiare fuisse Lydio chromatico ut apud Andream Gabriellium Madrigali Poiche a doman ad ea uerba

[Doni, Aduersaria Musica M, 14v,1; text: C, # C, D, E, F, # F, A, [sqb], c]

Nel Madrigale di Giouanni Maria Nanino Ai dolci e uaghi accenti [[ch' è di]] la cui prima parte è di battute solo in . . . luoghi si segna il punto accordate le uiole al Syntono di Didymo cioè nel Soprano alla 24. battuta nella prima Semiminima alla 34. alla prima semiminima (ch' è l' istesso posto)

Nel Tenore solo uolte cioè [[alla prima [[p]] al # G]]: dalla terza [battuta add. supra lin.] alla prima terza e quinta nota: alla quinta [quarta ante corr.] battuta alla [[nota]] [seconda corr. supra

lin.] et quinta nota [[alla decimasettima al # G: alla uentisettesima ai due # G et alla trentasettesima [[all' istessi]] a i due # G che [[sono]] è il medesimo passo]]
Nel Basso alla 19 alla terza Semiminima alla 29 nell' istessa nota ch' è il medesimo [[passaggio]] passo. E qui notisi che [[questi]] tra questi punti si comprende anco il [sqb] [signum] corda necessaria nel Sistema. E che il Sintono <di> [-<f.15r>-] Didimo ha più riscontri dissonanti (nel Diatonico) et alcune di queste note sono Crome [e diminutioni add. supra lin.] onde per la loro necessità potrebbe fare senza tanta esattezza. [[E che alcune altre sono uoci accidentali come questo # G]] onde chi [[ri]] facesse una diligente ricerca trouerebbe anco compositioni più lunghe che in meno luoghi richiedono il punto
75/64 conflatur ex 9/8 25/24 itaque haec proportio media est inter 7/6 et 5/4
2400/1984 est Ratio composita ex 75/46 et 32/31 quae est inter b A et [signum] [Sqb]: quae ut reducatur ad minimos numeros uterque numerus diuidendus est per 32

[Doni, Aduersaria Musica M, 15r,1; text: Enarmonicum, Dorio, Syntonum, Phrygio, molle, Lydio, aequabile, Aeolio]

Secundum morem ueterum sic commode poterant notari chordae trium generum cum magno compendio: quod si quando lichanos Enarmonica diuersa sono fuerit a Parhypate Hypaton diatonica et chromatica poterat sic notari [Phi] F uel alio sub modo #

[Doni, Aduersaria Musica M, 15r,2; text: B, L, [Gamma], [Phi], C, D, E, # C, [signum] [sqb], [signa], Hypate Meson, Lichanos Hypaton Diatonica, Chromatica, Parhypate, et, Enarmonica]

[-<f.15v>-] Commoditas Syntoni Didymi prae Ptolemaico hinc etiam elucet quod si melos transferatur in graue per diatessaron uel in acutum per Diapente [Diatessaron ante corr.] (quod consuetum est) optime quadrant interualla in harmonia perfecta quod non contingit in Ptolemaico

[Doni, Aduersaria Musica M, 15v,1; text: E, F, G, A, a, b, [signum], c, A, [sqb], C, D, F, G, 10/9, 9/8]

Ratio est quia D transfertur in A quare tantumdem D distare debet ab E quantum A [[ab]] a [Sqb] neque obstat addendum esse C [signum] [[G]] ut reperiatur tonus minor inter b et c. nam in Syntono Ptolomaei [[non sufficit]] [sublatio [tou] corr. supra lin.] [D] [signum] [[ut hinc liquet]] plurima interualla mutat

[Doni, Aduersaria Musica M, 15v,2; text: E, F, G, a, b, c, d, A, [Sqb], C, D, [signa], 9/8, 10/9]

Illud etiam mirum quod in hac translatione cantuum omnes fere consonantiae quae naturaliter notae falsae sunt (id est commate alteratae) perfectae euadunt ac fere solum trihemitonium

[Doni, Aduersaria Musica M, 15v,3; text: D, [Sqb], naturalis, G, F, translatus]

eget [G] [signum] aucto pro comma ut

[Doni, Aduersaria Musica M, 15v,4; text: item D, b, b E, G [signum]]

sequens tabula ostendit

[-<f.16r>-] [Doni, Aduersaria Musica M, 16r,1; text: Naturalis, Translatio, tertiae, quartae, G, E, C, A, D, b, [Sqb] [signum], G, E, F, G [signum], b [signum], b E, b A]

Hic quinque locis cantus naturalis indiget puncto translatus uero tribus tantum

[Doni, Aduersaria Musica M, 16r,2; text: # G, # C, # F, # D, [Sqb] [signum], E, A, D, [Sqb], D, G]

Cum Cantus transfertur ad Diatessaron superius uel ad Diapente inferius syllabae non mutantur Re enim transfert in Re, Mi in Mi et caetera sed ponitur b pro [sqb].

Idem est [debere add. supra lin.] cantum transferri ad Diatessaron superius et caetera et transferri in graue per Diatessaron: [[hoc fit exempli gratia]] Priori modo loquendi cantus qui incipit ab A exempli gratia attollitur diatessaron ut incipiat a D. Posteriori modo cantus qui incipit a D collocatur in A

[Doni, Aduersaria Musica M, 16r,3; text: D, E, F, G, A, b, c, d, Re, mi, fa, sol, la, [Sqb], translatus in graue per Diatessaron, Naturalis, ad Diatessaron superiorem]

[-<f.16v>-] Vicentinus in suis concentibus chromaticis et Enarmonicis plurime peccat: nam praeter[[quam quod]] confusionem omnium chordarum et incertum earum numerum et caetera Primo non abstinere ab interuallis quibusdam (loquor de melodia) [[ut]] durissimis et minime ulla arte uel exercitio cantabilibus [[ut]] exempli gratia Diatessaron uel Diapente aucta per diesim unam.

Secundo proxime ponit [ta] b et [ta] # id est [[ho]] chordas Modorum [Modi ante corr.] grauiorum et acutiorum quam sit [Modo fundamentale in marg.] thematicus quae ualde displicent auribus

Tertio non abstinere in consonantijs perfectijs a parechesibus aurem offendentibus ut Diapente uel Diapason diminutae uel auctae.

Plamata in organo siue [[sint]] [fiant corr. supra lin.] cum uibratione uel sine ea minus delectant quam maiora sunt diesi Enarmonica

Perfectio Syntoni Didymi prae Ptolemaico hinc etiam elucet quod in quibusdam cantiunculis exempli gratia: initio Lamentationibus Ariadnae apertae sentiuntur quaedam interualla (quae Tonum habent maiorem) nimis acuta

La facilità dell' accordo delle uiole si conosce da questo

Nelle 4 corde Dorie del Tenore: queste quattro lettere

[Doni, Aduersaria Musica M, 16v; text: A, E, F, [signq], 1, 2, 3, 4]

[[sono [[al<.> d]] a drittura posto]] stanno cosi quelle di sopra sono le uoci acute e quelle di sotto i riscontri

Posto il dito in E la corda [[A p]] prima fa l' unisono con la seconda posto in [signum] (ch' è nella seconda corda) [[la prima fa l' otto]] si sente l' ottauo fra le due prime [[posto in [signum]] si sente l' unisono fra la seconda e terza]] e l' unisono fra la seconda e terza posto in e si sente l'

ottava tra la seconda e terza e l' unisono fra la terza e quarta. posto finalmente in [signum] si sente l' ottava fra la terza e quarta

[-<f.17r>-] [Doni, Aduersaria Musica M, 17r,1; text: Essempio del Vicentino a 4. di genere misto, 3, 6, 7, 5, 4, 1, [signa]]

Hic nota interuallum G C [signum] [[int]] Mesodo grauiore id est Diatessaron auctam diesi quod incantabile est

Fra i cattui riscontri del Sintono di Tolomeo solo par notabile quello del D con [signum] et tra quelli del Sintono di Didimo solo quello del C col [signum] perche sono quinte: e l' altre consonanze imperfette

Sic possunt ostendi 4 toni secundum modum minime diuersi ut in clauichordio Rumerini Si in uiola ternas chordas in Tono Dorio et totidem in Phrygio temperemus:

[Doni, Aduersaria Musica M, 17r,2; text: Tonus Neapolitanus, Romanus, Florentiae, Lombardiae]

Quintus modus utendi temperatura perfecta in instrumentis est sic. Cum D. (in Syntolo Ptolomaei exempli gratia) incidit frequenter in loca imparia et consona ut uitetur Diapente diminuta D A.

transferatur cantus ad Diapente uel Diatessaron uix enim tunc D incidet in loca imparia [-<f.17v>-] Pro accelerando uel retardanda Rhythmica percussione haec regula tradi potest in Scoliasmatibus et similibus cantionibus ubi fugae quas uocant incidunt eodem tenore continuandus est Rhythmus: Sicut enim pars quae sequitur fugam eundem cantum [[f]] percurrit [[id]] in eodem tempore mouere debet. Vbi uero simul partes procedunt item in cantionibus choris et similibus alterari potest celeritas Rhythmici modo id sensus dictionum flagitat In saltationibus phantasys et similibus eodem tenore et quasi impetu quo cepit Rhythmus continuari debet

[Doni, Aduersaria Musica M, 17v]

Hic Syncodonismus (Carillon) suauis est

Experimentum fieri posset membranae subtesae intra alueum uiolae in modum diaphragmatis as sonus inde augeatur

Gallus nomine Abel in Bataua eximius mathematicus et citharistes agglutinauit sub equuleo testudinis trina tintinnabula (fortasse uascula parabolica) ex tenui bractea argentea cum singulis exiguis ( ) batteris. Erant enim disparis magnitudinis, maius circa regionem hypatorum medium circa mesas minus circa netas (existimo sonuisse diapason diuisa in diapente et diatessaron

Primus gradus acuminis in uocibus humanis puellae paruae Secundus pueri parui Tertius Virgines adultiores. Quartus pueri maiores incorrupti 5. pueri maiores exacti (minores enim [[d]] non differunt ab integris) 6. Mulieres

[-<f.18r>-] Canon testudinis in temperatura perfecta sic disponi potest

[Doni, Aduersaria Musica M, 18r,1; text: E, F, G, A, #, C, e, a, b, D, f, [signa]]

Hae duae diapason quoniam partes medias ualde diuersas habent uidentur iucundae esse et usurpari posse

[Doni, Aduersaria Musica M, 18r,2; text: 4, 3, [signa]]

Cum omne melos duabus partibus constare uideatur prothesi et apothesi quorum prior sensum imperfectum denotat posterior perfectum: in singulis modis genericis prior concludi consueuisse fine suae diatessaron posterior diapente. Exempli gratia in Dorio prothesi desinebat in Mi [[la]] id est Diatessaron la sol fa mi. Apothesis in Re id est Diapente la sol fa mi Re. In Phrygio Prothesis desinebat in Re [[<.>]] id est diatessaron sol fa mi Re. Apothesis in Vt id est Diapente sol fa mi re ut. In Lydio Prothesis desinebat in Vt id est Diatessaron fa [[re mi fa]] [mi re ut corr. supra lin.] [[Diapente]] [Apothesis corr. supra lin.] in Fa id est Diapente Fa mi la sol fa. In Mixolydio Prothesis in Mi id est Diatessaron la sol fa mi Diapente pariter in Mi id est Diapente Mi la sol fa mi

[-<f.18v>-] Si ponamus (quod est probabile) Iastium mistum fuisse ex Dorio et Phrygio. Aeolium ex Phrygio et Lydio quatuor species Diapente bifariam diuidere possumus (per ditonum et Semiditonum) in duas classes ita ut extremae chordae [tes] Diapente et media sint catalecticae in ijs Modis ut

[Doni, Aduersaria Musica M, 18v,1; text: a, Vt, Sol [Fa ante corr.] G, Mi, la E, Iastius, prima species, secunda, c, c [signum], e, re, la A, Fa, f, Aeolius, Mi [sqb], Vt, Fa C, Re]

Igitur Iastio conuenit [ta], [to], Aeolio [to], [te]

Re melius perpensa existimo Modos Iastium et Aeolium chordas catalecticas habuisse non tantum diuidentes Diapente et Diatessaron sed etiam diuidentes [[F]] [ten diapente]: [[ita]] ut saltem ascendendo uel descendendo ita ut Iastius mistus sit ex Phrygio et Mixolydio. Aeolius ex Dorio et Lydio

[Doni, Aduersaria Musica M, 18v,2; text: Iastius, Aeolius, Re, Mi, sol, la, fa]

Coniectura mea ualde hinc fulcitur quod cum species Iastij apud Aristidem sit haec

[Doni, Aduersaria Musica M, 18v,3; text: E, [signum] E, F, A, C, D]

et extremae duae chordae sine dubio catalecticae esse debeant: et Sol in D unico tantummod<o> catalecticus esse debere uideatur [[quoties ascendendo]] quia et descendendo catalecticus esse non possit quia septem uoces tantum continet ideo ascendendo eum catelecticum facimus. Posteriori uero aetate cum [-<f.19r>-] haec Harmonia integram Diapente immo disdiapente contineret probabile est etiam [to] [[D]] [G corr. supra lin.] inter [tou] D [G ante corr.] eodem modo ascendendo catalecticam fuisse

In Aeolio propter conuenientiam idem pro portione statui potest: et credi initio has septem uoces tantum comprehendisse D E F G A [Sqb] C. et praeter D et A cadentialem habuisse [[F C]] [[D]] C corr. supra lin.] cum Diapason integram comprehendisset etiam [[<.>]] [to] F Quare credere possumus ex tribus ternarijs quarum extremae uoces catalecticae essent (saltem secundum unum modum) utramque harmoniam compositam fuisse

[Doni, Aduersaria Musica M, 19r; text: Iastius. [ta], [to], MI, fa, SOL, E, f, G, a, [Sqb], c, D, Aeolius, RE, mi, FA, sol, e, F, g, A, [sqb], C, Dorius, LA, Phrygius, Lydius, VT, re, Mixolydius]

Hic nota pulchritudinem ordinis et conuenientiam. et utrumque modum inuicem aduersari ita ut alterius chordae sint catalecticae hic uel illic

Itaque omnes combinationes syllabarum (utilium) hic reperientur Dorius Mi [Re ante corr.], la, uel Mi Re, la uel Mi, la, la

Phrygius Re Sol, uel RE, ut, sol, uel Re Sol Sol et caetera

[-<f.19v>-] Ex supraposita diuisione Iastij et Aeolij consequi uidetur ut in utraque Harmonia secundum genera spissa alterum interuallum magnum esset diuisum sue compositum alterum minime hac ratione

[Doni, Aduersaria Musica M, 19v,1; text: Iastius]

Exemplum tertii Modi igitur apud Zarlinum [Aiolizei] id est Aeolium modum potius quam reliquos sapit: (intellige per [sqb])

Aeolius modus apud antiquos uidetur hic fuisse

[Doni, Aduersaria Musica M, 19v,2]

Primus Modus Zarlini ex maxime commixtus facit enim cadentias in MI, Fa, Sol.

In Bicinijs semper uox acutior uocabitur Netodus, grauior Hypatodus

In meo Diagrammate Magno XV Tonorum uidetur Hyperaeolio assignanda potius species F f, Hyperlydio C c Quoniam sicut in Aeolio cadentiales has tres chordas fecimus D F A. ita in Hyperaeolio hae tres statui debent F A C quamquam in Hyperaeolio ut in Hyperlydio minus necesse uidetur diuersas cadentias facere a suis principibus

Experientia cognoui punctum minus esse necessarium chordae C secundum Syntonum Didymi ut sit tonus minor a, b ad C sicut est [[ad]] a C ad D haec enim paritas parui est momenti Nam consonantiarum perfectio saluari potest sine C [signum] addito. Potius itaque [to] G addendum est punctum supra

Experientia compertum est Duodecimam additam singulis phthongis organi Phisaulici dissonantias quae ex uarijs syncrusibus nascuntur detegere [-<f.20r>-] quod non accidit undevigesimae et ulterioribus Diapente replicatis

Ratio petenda est ab acumine nam cum secundum Aristotilem sonus grauis contineat acutum Systematis ordinarij grauitas operit quodammodo atque arcte sibi iungit phthongum undevigesima distantem non autem duodecima quia non satis acutus est

[[Se il]] Nelle mie uiole doue il Tenore comincia in A Se io uorrò far cominciare il Basso dall' istessa lettera ma una quarta più [[p]] basso dimodo che [[il mio A]] l' A del Basso sia unisono ad E del Tenore potro sonare in due modi

Primo facendo che l' altre parti sonino naturalmente: allora io douerò sonare [[una]] alla quarta cioè doue è E la mi sonare A la mi re e doue è [[D la sol]] [A la mi corr. supra lin.] re sonare D la sol re et accordare il mio A similmente con e dell' altre parti: e sonando per b molle in uece del [sqb] quadro

Secondo facendo che l' altre parti sonino trasportato et il Basso come sta: et allora l' altre parti porranno A la mi re nel D [a ante corr.] la sol re

In uiolis posset hoc experimentum fieri: tabula fiat satis tenuis sed [[fiat]] directis firmetur subtus ubi [[pontes]] [pedes corr. supra lin.] aequales tangunt: et supponetur fulcrum dextro Alio modo suppone similiter duo illa ligna quibus transuersos subtus adde qui agglutinetur et tangat utrumque et pari modo dextro ipsius capiti supponetur fulcrum

[Doni, Aduersaria Musica M, 20r,1; text: b, A]

Experimentum etiam fieri potest de duobus lignis sine fulcro nunc paruo spatio dissitis circa medium tabulae

[Doni, Aduersaria Musica M, 20r,2]

nunc satis magno circa margines

[Doni, Aduersaria Musica M, 20r,3]

Potest etiam in priori figura A [[f]] fulcrum supponi medio lignillo transuerso b [[Nunc]] Potest etiam fieri equiualens cum tribus pedibus In meis uiolis diharmonicis experientia comperi fulcrum rectiu supponi mediae chordae id est acutissimae Dorij unde resonantia melior existet quam si alibi ponatur [-<f.20v>-] In hac temperatura 4 fidium (Violae) secundum syntonum Didymi pro Harmonia Doria

[Doni, Aduersaria Musica M, 20v,1; text: 1, 2, 3, 4, 5, D, E, F, G, A, [Sqb], [signa]]

perfecte euenit ut in secundo et quinto iugumento quae praecipuae sunt coeant phthongi cardinales huius Harmoniae ita ut [sqb] et D quae minus praecipuae sunt rarus occurrant Nota hic etiam conuenientiam phthongi b in chorda acutissima secundo iugumento nam phthongi [signum] b c d conflant [[<.>]] tonum Mixolydium aptatum Dorio E F G [signum] Hac etiam in partes praebet temperatura Syntoni Didymi Ptolemaicae quod secundum Didymum [[recte]] commode assignatur grauissimae chordae phthongus D et secundae A [C ante corr.] ut iugamentum terminans [[in]] phthongum [sqb] [sqb] terminet quoque phthongum [sqb] Vtilis fore uidetur [[hui]] duorum huiusmodi uasculorum intra alueum pandurae aptatorum

[Doni, Aduersaria Musica M, 20v,2; text: A, B, C, D, E, Alueus uiolae, F, G, fides, G H, Magas, a, b, c, uasculum sphaericum, e, f, aliud, parabolicum sine apice, g, focus dicti uasculi, k, orificium]

Potest enim uasculum e f effigi duobus locis operculo uiolae A h E exempli gratia in e f eius uero os angustius hi esse commune cum plano sphaerici uel sic ut unus et idem sit focus a. uasculi b et uasculi c.

[Doni, Aduersaria Musica M, 20v,3; text: 3]

[<f.21r>-] Possunt etiam applicari duo uascula ita ut maius, parabolicum sit et inuersum et pertusum et [[si]] alius minus uero hyperbolicum rectum et planum, situ inferius ita ut focus parabolici externus [[si]] coincidat cum foco hyperbolici interno sic

[Doni, Aduersaria Musica M, 21r,1; text: A, Vasculum parabolicum perfusum, B, hyperbolicum plenum, C, focus parabolici internus et hyperbolici externus, d, hyperbolici internus]

Possunt eadem uascula sic coaptari ut maius pertusum insidat minori ita ut maioris internus eodem modo coincidat cum minoris externo et transeat per utrumque stylus seu bacillus fundo et operculo altrinsecus adhaerens ita ut circulus contactus utriusque ferruminetur minori enim (qui maiorem sustinet uel firmiter stylo adhaeret uel circa dum uerti posset: sed utroque libere in aere pendente. Possumus etiam inferne supponere tertium uas sphaericum caeteris latius et stylum illum supponere magadi ut fulcri uicem impleat. Potest agglutinato uasculo sphaerico fundo uiolae in eius centro cuspidulam agglutinare quae stylum concauum ut tubulum ingrediatur

[Doni, Aduersaria Musica M, 21r,2; text: operculum, fundus]

Valde utile uidetur fore canalem aereum parabolice uel spherice [sphaericae ante corr.] flexum cuius foci longitudo (erit enim ut linea non ut punctum) incidat in situm fidium

[Doni, Aduersaria Musica M, 21r,3; text: focus]

Haec applicatio echei tubae marinae facile accomodari potest quin etiam quia ipsius alueus accedit ad hanc formam propterea tam ualidum habuit sonum
[<f.21v>-] oualis figura constare uidetur ex duobus hyperbolis si [[per]] in latum secetur: ex duabus ellipsis si secetur in longum

[Doni, Aduersaria Musica M, 21v]

Le linee [rette add. supra lin.] che di fuori uanno ad incontrare la parabola a dirittura del suo foco sempre hanno le riflesse parallele all' Asse. Le linee che di dentro incontrano l' Iperbole a dirittura del suo foco esteriore cioè che se si prolungassero fuori passerebbono per detto fuoco dalli punti dell' incidenza si riflettono nel foco interiore

Tutte le linee che di fuori uanno ad incontrare l' Iperbole a dirittura del foco interiore hanno le sue riflesse che partendo da i punti dell' incidenza prolungate [[ande]] concorreranno tutte nel foco esteriore

Tutte le rette linee che partendosi da uno de' fuochi uanno a percuotere nell' ellissi si riflettono nell' altro foco

Tutte le linee rette che di fuori incontrano l' Ellissi stando per dritto all' uno de fuochi hanno le loro riflesse per dritto all' altro foco

Vn lato dell' esagono descritto nel circolo sega il diametro tra le 3 et l' una parte di esso

Tutte le linee rette che fanno a ferire dentro a un semicircolo parallele all' asse hanno le sue riflesse che concorrono tutte non già in un solo punto ma si bene in diuersi punti del diametro cominciando da quello che taglia dall' asse uerso la cima un quarto del diametro e da quello uerso la cima discostandosi per di fuori in infinito

Quella linea che incontra il semicircolo nel punto della sezione della quarta parte del diametro ha la sua riflessa che percuote giusto nella cima di detto semicircolo

[<f.22r>-] L' adoprare due Tuoni nelle uiole con assegnare tre corde sole al Frigio E A e torna commodissimo per sonare ogni cosa senza hauer a trasportare alla quarta et cetera [[E però]] Il che si conosce in due cose prima perche sonandosi (per dar l' esempio nel Tenore il che si deue intendere anco nell' altre parti) quelle cantilene che hanno la chiaue [ClefC] nella terza linea (che per ordinario si sogliono trasportare) naturalmente nel Tuono Dorio tornano commode alle uoci. [[Secondo perche di rado sogliono passare in giù E la mi che è la prima]] E per il contrario sonandosi quelle cantilene che hanno la chiaue alla quarta linea [nel Frigio add. supra lin.] si canteranno nel Tuono Corista: Secondo perche tali cantilene di rado passano il D da basso: tal corda si troua unisona nel Dorio cioè l' E e quando anco scendessero nel C si può prendere il D del Dorio

Se bene le mie uiole non sono partecipate tuttauia come per esperienza ho uisto s' accordano meglio col cembalo che le uiole ordinarie segno euidente che la participatione del cembalo è poco imperfetta accostandosi assai all' accordo perfetto

[Doni, Aduersaria Musica M, 22r; text: a, uasculum sphericum innitens fundo uiolae fulcro ei agglutinato, b, uasculum hyperbolicum quod sustinetur et operculum uiole tangit innixo centro uasculi spherici, c, focus, interior, hyperbilici, d, exterior, in regione fidium]

[<f.22v>-] Helicomagadis uocari potest Instrumentum compositum quod Heliconis et Magadidis usum praestet

Toni antiqui uidentur quoad ordinem eodem modo se habuisse sicut nostri id est populi magis septentrionales uti esse cantu acutiori (sicut hodie in Italia uidemus) nam licet Lydius tonus sit acutior Phrygio (cum Lydia sit magis meridionalis quam Phrygia) tamen meminisse debemus uerum Tonum Lydium antiquiorem esse Hypolydium: Haec tamen differentia est quod inter Lydium et Phrygium non interiacet regio Doriensium.

Quello ch' io ho scritto nel Compendio che il b non [[p]] muta le specie di quarta e di quinta ne Modi ma solo le traspone si conosce ne Plagj perche nell' Ipororio per esempio

[Doni, Aduersaria Musica M, 22v; text: Re, mi, fa, sol, la, Mi]

Ne' principali non si uerifica perche posto il b nel Modo Dorio si sente la specie di quinta Mi fa, sol re mi Missolidia

È notabile che posto il b nel Frigio fa [primo add. supra lin.] che questo modo simbolizi col Dorio [[<.>]] secondo che si prenda la quinta Doria in uece della sua

Se nella specie (Frigia) D col b. si facesse cadentiale A la mi re e non G sol re ut si sentirebbe affatto il Modo Hypodorio: che è inconueniente

Dunque ne Modi Principi il b non muta la cadenza di mezzo delle specie ma ne Plagij si. E però è [[tanto]] ragioneuole che il D sia nel Dorio cadenza almeno seconda gia [[<.>]] che nell' Ipororio per b molle e cadenza prima o principale

Si Systemati nostro Phrygio uiolarum duo tantum iugamenta interferantur inter A b et E F, [Sqb] C habebimus omnes phthongos necessarios ad modulandum Tonum Lydium:

[<f.23r>-] [Doni, Aduersaria Musica M, 23r,1; text: Tonus Phrygius, Lydius, D, E, F, G, A, [sqb], c, d, 10/9, 9/8, 16/15]

Non incongruum etiam foret Systemati Dorio demere phthongos # D # G quando reperiuntur inter naturales Phrygij et Phrygio pariter demere b E b A quandoquidem reperiuntur inter naturales Dorios ea uidelicet gratia ut minus multiplicentur phthongi: Vel certe tantum phrygio demere b E b A optime hic euenit ut non sit necesse addere # [sqb] quando duplex [sqb] est necessarium id est [sqb] et [sqb]. Sicut etiam in hodiernis modulationibus minus frequenter reperitur quam # E et # A

<Si> Lydius Tonus adhiberetur in Systemate Dorio opus esset phthongo F addere hoc signum [signum] [[quo]] uel simile quod denotaret attolli per quatuor quintas partes Toni seu per duo Semitonia minora ut ratio interuallorum constaret ut hic uidemus [Doni, Aduersaria Musica M, 23r,2; Dorius, Lydius]

[[Hieronimus]] Meius familiaris fuit Cardinalis de Monte politiano qui tempore Iulij tertii multum potuit quo mortuo recepit se in contubernium . . . Rodolfi
[[Fere euenit ut eam rationem quam in aliquo melo per se sumpto habet D cum A uel G, habeant etiam partes inter se [[<.>]] exempli gratia in Melo singulari incidat interuallum hoc [Doni, Aduersaria Musica M, 23r,3]

ubi D [[<.>]] [[<.> corr. supra lin.]] puncto poni debet (secundum Syntonum Ptolomaei) etiam in concentu idem D [[signum]] non requiretur non D [signum]. contra si incidat interuallum [[Doni, Aduersaria Musica M, 23r,4]]]

[Doni, Aduersaria Musica M, 23r,5]

Ubi D [signum] requiritur etiam in concentu idem D requiretur quare hac regula uti poterunt pulsantes uiolam ut in interuallis [tes] Diapente et Diatessaron quae inter eas chordas nascuntur utantur discrimine [tes] D [signum] et [tou] D. in progressionibus enim continuatis [[indiscrim]] promisque utantur

[-<f.23v>-] Haec regula tradi posset pro D [signum] et D. Si componatur (ut consentaneum esset) primum Melos deinde concentus organicus obseruandum esset ut si in Melo post D sequitur interuallum G [[concentus non conte]] concentus non habeat in ea syncrasi in qua auditur D [ten] A sed aliam consonantiam

[Doni, Aduersaria Musica M, 23v,1]

Vt uides in exemplo in quo notae nigrae uitiosam symphoniam faciunt albae rectam Qua ratione melius etiam saluabitur proprius genius Modorum. Denique hac regula uti poterimus ut cum D. Meli [[Eun]] phthongum [synkrouomen] qui in eodem melo sequatur post D interuallo Diatessaron uel Diapente Quare sequentes Metasymphoniasmi non admodum laudabiles erunt

[Doni, Aduersaria Musica M, 23v,2; text: 5, 10, 8, 3, 12, i2, 8, i5, 15, [signa]]

Signum [signum] denotat metasymphoniasmos reprobatos a Zarlino
In sexto laterculo [[Hypatodus catalexim facit <.>]] catalexis est Phrygia quae reperire uidetur aliam consonantiam quam Diapente in penultima Syncrasi
Zarlino in exemplo [[Net]] Modi sexti Netodi acutissimum phthongum minus apte ponit G

Anagogae tam in Netodo quam in Hypatodo conuenire uidentur Modo Phrygio
Catagogae [[in]] Netodi et Hypatodi conueniunt Hypolydio
Catagogae Hypatodi et Anagogae Netodi Dorio
Anagogae Hypatodi et Catagogae netodi Mixolydio
Male item Zarlinus in exemplo septimi Modi acutissimam chordam Netodi ponit g.
[-<f.24r>-] Musici hodierni omnes catalexe fere unius modi faciunt tam in modis et argumentis
tristibus quam in laetis uidelicet in ultimis notis Diapason in penultimis senariam maiorem quae
cadentia non conuenit rebus tristibus
Cadentia Denariae minoris duobus modis fit

[Doni, Aduersaria Musica M, 24r,1; text: 8, 9, 10, 11]

Post ditonum in penultima recte fit catalexix Diapason et Diapente hic
[Doni, Aduersaria Musica M, 24r,2; text: 3, 4, 6, [signa]]

[Doni, Aduersaria Musica M, 24r,3; text: 3, 4, 5, 6, 7, 8, [signa], Haec usitator est, mesta, Haec .
. . , ualde suauis, moestior, quam tertia superior]

Prima et secunda catalexis Diabasi habent inuersam quam recentiores damnant uidetur tamen
recte consonare. Tertia desinit in senariam maiorem et uidetur sensum perfectum facere iucunda
esse et rebus moestis conuenire

Haec pericope continet 4 syncruses

Syllogias 5

[dialeimma] uocari potest Diesis minima inter duo semitonia minora Item limma inter duos tonos
maiores Tonus inter duas diatesaron et caetera

Cyprianus Rorius in Scoliasmate tetrodico Calami Somnum ferentes usus est [[per ali<.>]]
compluribus Rhythmis genere Chromatico misto quo et alij utuntur sed parum ibi est aeris et fere
[aliud nihil habet quam add. supra lin.] progressionones continuas a graui in acutum

In prima catalexi relatio Tritoni quae auditur non uidetur laedere aures quoniam prius percussa
fuit in secundis phthongis

An licet in Syncope plus temporis dare dissonantiae quam consonantiae ut

[Doni, Aduersaria Musica M, 24r,4; text: 8, 9, 10, 11]

[-<f.24v>-] Claudius de Monteiridi in Madrigali Rimanti in pace libro tertio in ijs uerbis
Stilland' amaro humore utitur chorda b E post E in omnibus [omni p ante corr.] partibus. Item in
uerbis e pianto oppressa

Nel Tuono Corista di Roma queste noue uoci C D E F G A [sqb] c d ueramente si cantano
Coristamente e commodamente in modo che la G corrisponde alla media naturale: E cosi si fa
quando la chiaue del Tenore e nella quarta riga. E questo è Tuono Dorio

Ma doue la chiaue è alla terza riga se si cantasse come stà questa nona F G A b C D E F g si
canterebbe nel Tuono Missolidio: ma si trasporta alla quarta bassa

Maiestas auditur in quibusdam concentibus exempli gratia in Deo patri sit gloria Praenestini Ai
dolci e uagli accenti Iohannis Mariae Nannini

Ogni Modo (de Moderni [segnato add. supra lin.] per [sqb]) si trasporta una quarta più alto et una
quinta piu basso col b

Ogni Modo similmente si trasporta una quinta più alto et una quarta più basso con un #

[Doni, Aduersaria Musica M, 24v,1; text: Prima species, [[chromatici]], secunda, tertia, 8, 10, 12, Tres, [[<...>]] chromatici uulgaris seu Harmoniae, 20]

Hinc elucet conuenientia apponendi punctum [to] G sicut et [to] D
D Habet trihemitonium utrinque inferne et superne per [qb] ita [sqb] D F Ita etiam G per b E G b.

[Doni, Aduersaria Musica M, 24v,2; text: [sqb], C, D, D [signum], E, F, G, A, b, 6/5, 3/2, secundum Syntonum Ptolomaei]

[<f.25r>-] [Doni, Aduersaria Musica M, 25r,1; text: E, F, G, A, [sqb], C, D, e, f, g, 12/11, 11/10, 10/9, 9/8, 8/7, 18/17, 17/16, 15/14, 14/13, 13/12]

Nota hic quam [[cong]] uere Aristotiles asseruerit numerum 12 esse [mousikotaton]
Hinc etiam cognoscitur perfectio Modi Dorij

[Doni, Aduersaria Musica M, 25r,2; text: E, F, G, A, B, [sqb] [sqb], C, [sqb], 16/15, 15/14, 7/6, 12/11, 11/10, 10/9, 9/8, [signum], 8/7, 7/8]

Commodius iunguntur duae Harmoniae Diatonica 12/11 11/10 10/9 et chromatica 16/15 15/14 7/6 ut hic uides ita ut Octachordorum tantum tonus A [sqb] sit communis utrique Harmoniae et per Coniunctionem secundum utramque diuidatur
Hic apte potest Diapason acutior modulari ex chromatico 18/17 17/16 8/7 Sed aptius continuatur eadem Harmonia
Nota 2/3 partes interualli 9/8 constituere rationem 12/11 atque ita duo interualli 9/8 8/7 diuidi in tres partes [[p]] rationibus continue dispositis 12/11 11/10 10/9
Nota in secunda figura si incipiatur bisectio in A [sqb] post e acutum non sequi 12/11 sed 13/12 itaque f acutum non erit antiphonum [tou] F

[[[Doni, Aduersaria Musica M, 25r,3; text: e, f, g, a, [sqb], c, d, e, 12/11, 11/10, 10/9, 9/8, 16/15, 15/14, 14/13]]]

[Doni, Aduersaria Musica M, 25r,4; text: Harmonia Harmonico-geometrica, e, f, g, a, [sqb], c, d, 12/11, 11/10, 10/9, 9/8, 16/15, 15/14, 14/13, 26/25, 25/24, 24/23, 23/22, 44/43, 43/42, 13/12, 22/21]

[<f.25v>-] Si in Magadide [32 chordarum add. supra lin.] in qua chordae sunt proportionaliter dispositae posita obliqua magade ultima cum prima corda resonet diapason mirum euenit ut Diapente uideatur diuidere [ten] Diapason in binas partes aequales nam grauissima cum sextadecima consonat diapente, post quam 16 aliae supersunt quae resonant Diatessaron [Item hilariorum diebus percursum in marg.] Occasione ignium et spectaculorum editorum on creationem Regis Romanorum, [[poterant]] [et Delfini Galliae corr. supra lin.] poterat ex fenestris et moeniano multorum magnatum qui praecipue ignem accendunt edi synaulia choraulorum: sed quoniam haec organa in miserorum rusticorum manu sunt, nemo ea requisiiuit

[[Ita]] Harmonia Diatoni aequalis uix potest applicari ternis fidibus uiolarum nisi utuntur quadam psalterij specie [[qu]] ubi fides aerae bacillis duobus arundineis [qui add. supra lin.] in summo palmulas habent concinnis quibusdam motibus percutiuntur
[[Anno 1637 Romae ostendebatur organum quoddam]]
[Questio Quaestio in marg.] Se la Musica uada declinando
Qual sia più bella et eccellente la Musica allegra o la mesta.
Pare che l' allegra debba reputarsi più: poiche la terza maggiore ch' è più allegra della minore è anco più perfetta
Taxilli sic optime distinguuntur quoad colores

[Doni, Aduersaria Musica M, 25v; E, F, G, # G, A, b, [signa]]

In Syntono Didymi opus erit loco b G apponere instrumento [to] G [signum] et loco [tou] [[b]] D [signum] [to] b D

[[[Doni, Aduersaria Musica M, 26r,1; text: Chromaticum, Diatonum, F, # F, G, A, 24/23, 23/22, 23/20, 20/18, 22/28]]]

Haec species Chromatici [signum] misceri commode potest cum Diatono aequabili Ptolomaei

[Doni, Aduersaria Musica M, 26r,1; text: Chroma, Diatonum, E, F, G, A, # F, 24/23, 23/22, 22/18, 23/20, 20/18, [[12/11]], 12/11 [11/11 ante corr.], G [A ante corr.], molle nouum, [homalon], 11/10, 10/9, Harmonia triplex mista, b, [sqb], c [signum], d [signum], f, g, a, c, d, e, g, 9/8, [signa]]

et noua Mira Harmonia

Inter D et D [signum] est $81/8$ inter C et C [signum] . .

Potest etiam diuidi tertium interuallum $10/9$ ut habeamus ternariam mediam [[inter]] sed si adhuc diuidatur interuallum $11/10$ in duas $22/21$ $21/20$ surget quarta harmonia in qua $\langle 2 \rangle 4 / \langle 23 \rangle 22/21$ facient $8/7$. Quod si uelimus uti phthongo [signum] F erit $5/4$ inter D et [signum] F

[<f.26v>] Potest diuidi tertium interuallum $10/9$ in has duas rationes $9 \langle 6 \rangle / 9 \langle 5 \rangle$ id est $25/24$ $16/15$ ut habeatur tertia maior supra E [sqb] A uel in has $30/29$ $29/27$ ut habeatur tertia media

[Doni, Aduersaria Musica M, 26v,1; text: $30/29$, $60/58$, $29/27$, $10/9$, $60/54$]

Omnes Harmoniae ad 8 species reuocari possunt 4. Diatonicas 4. Chromaticas et 1 Enarmoniam
Prima Diatonica ubi Semitonium minus aequali adhibetur [Molle add. supra lin.] Secunda ubi aequale [Perisomenon add. supra lin.] Tertia ubi minus [syntonon add. supra lin.] Quarta aequabile

Prima Chromatica ubi duo Semitonia sunt aequalia [Perisomenon add. supra lin.] Secunda ubi maius [Syntono add. supra lin.] primo loco ponitur Tertia ubi minus {Molle add. supra lin.} primo loco secundo maius

Rurus spes aliae utuntur proxima diuisione ut $32/32$ $31/30$ $5/4$ aliae remota ut $28/25$ $36/35$ $5/4$
Aliae abundant consonantijs ut Syntonum Diatonum aliae deficiunt ut Toniaeum

In temperandis meis uiolis praestat nobjs unico neruo qui sit probus [[nec mi]] omnino Exempli gratia A la mi re Mesodi eoque constituta in debita tensione ipsi aptare reliquos neruos [[q]] A la

mi re Deinde posito digito supra eundem neruum in phthonga E la mi neruus E la mi eiusdem uiolae deinde aliarum temperare. et similiter posito digito supra eandem chorda in phthongo [sqb] unisonum ipsi facere A la mi re Phrygium et caetera
Quod Tonus Diuisionis in Violis recte ponatur extra ordinem aliorum hinc etiam elucet quod chorda A. peculiaris est sola enim est Apycna E [sqb] barypycnae F C Meospycnae G D oxypycnae
[-<f.27r>-] Asula utitur hac catalexi in Madrigali Vergine pia.

[Doni, Aduersaria Musica M, 27r,1; text: 6, 5, 4, 3, [signa]]

Vbi nota si ut in harmonia perfecta mearum uiolarum (secundum Syntonum Ptolomaei) trihemitonium G, b diminutum commate facias concentum fieri maestiolem nec minus suaue quam si 6/5 iusta esset. Quare existimari potest puncti additionem uel subtractionem nullum afferre detrimentum suauitati concentuum praeter quam in unica syncrusi consonantiae primariae ut inter D et A
Apud Asulam in Madrigali Vergine humana ualde pathetica est haec pericope ubi Metabolam facit

[Doni, Aduersaria Musica M, 27r,2; text: 2, 3, 4, 1, 6, 8, 10, 5, [signa], induca Miserere d' un' cor' contrit' humile]

Plura quinis semitonia non uidentur continenter usurpanda etiam <i>n chromate liberiore: quae Diatessaron explent [sqb], c, # c, d, # d, e, f, # f, g, #g, a
Iugamentum quo finit phthongum [sqb] scipo uiolarum circumadnexum usui esse potest ad pulsandum [[non]] abusque et ut [[us]] respiciamus <p>lura singulorum phthongorum
Tonum Phrygium temperari debere concentus uiolonorum quo uulgo sine tastis in Gallia praesertim utitur Sonitum enim reddit uiuidiorem quale Tono Phrygio conuenit
Apud Philarcum Virgilianum Romae uidi (concerto) pythaulorum 10 quorum erunt quinque differentiae [[ita]] et singulae geminos haberent distabant enim inter se omnes Diatessaron
Maiores altitudine hominem fere aequabant
[-<f.27v>-] 4 Temperamentorum formae
I in qua Comma diuiditur in 2 partes. [[Salinas libro 3. Capitulo 15. 23]]
[[Tonus maior Tonus minor [[augetur 1/2 add. supra lin.]] Semitonium maius Trihemitonium
Ditonus Diatessaron Diapente Semitonium minus Semitonium maius minuitur 1/2]] Tonus maior
A [sqb] iustus
C D, F G minuitur 1/2 Commate
Minor D E, G A augetur 1/2 Commate
Semitonium maius iustum
Trihemitonium [[m]] A C iustum
[Sqb] D, [[minuitur]] [[b D corr. supra lin.]] [G b corr. supra lin.] et E G minuitur 1/2 Commate
Ditonus G [sqb] augetur 1/2 Commate
C E et F A iusta
Diatessaron D G, F A, [sqb] E et E A iusta
G C, [[au]] A D, augetur 1/2 commate
Ditoni A # C, E # F, [sqb] # D
Iusta. D # F minuitur 1/2

[[G]] quod [[commodum est]] [non est incommodum corr. supra lin.]

Videtur conuenire testudini propter quod inter chordas liberas Diatessaron iustae fiant

Quod si in uiola signato commatis D [signum] G

G C interuallo $\frac{2}{3}$ partes relinquuntur uersus super superiorem partem scapi iam temperatio erit satis perfecta

Secunda. In qua Comma diuiditur in 3 [2 ante corr.] partes. Salinas libro 3. capitulo 15.

Semitonium minus [$\frac{1}{3}$ infra lin.]

Semitonium maius [$\frac{2}{3}$ supra lin.] Tonus minor [$\frac{1}{3}$ supra lin.] Tonus maior [$\frac{2}{3}$ infra lin.]

Semitonus [Iustus supra lin.] Ditonus [$\frac{1}{3}$ infra lin.] Diatessaron [$\frac{1}{3}$ supra lin.] Diapente [$\frac{1}{3}$ infra lin.] Semitonium minus [$\frac{1}{3}$ supra lin.] Semitonium maius

Hoc temperamentum habet Tonos aequales et Senarium maiorem et Trihemitonium iusta

Minus est gratum auribus quam duo inferiora Zarlini

Tertia in qua Comma diuiditur in 4. partes Salinas libro <3.> capitulo 27.

Semitonium minus [$\frac{1}{4}$ supra lin.] Semitonium maius [$\frac{1}{4}$ supra lin.] Tonus minor [$\frac{2}{4}$ supra lin.] Tonus maior [$\frac{2}{4}$ infra lin.] Trihemitonium [$\frac{1}{4}$ infra lin.] Ditonus [Iustus supra lin.]

Diatessaron [$\frac{1}{4}$ supra lin.] Diapente [$\frac{1}{4}$ infra lin.] Semitonium minus [$\frac{1}{4}$ supra lin.]

Semitonium maius [$\frac{1}{4}$ supra lin.] Tritonus [$\frac{2}{4}$ infra lin.] Pseudodiapente [$\frac{2}{4}$ supra lin.]

Habet Tonos aequales et similis est Diatonico Diatoniae

Quarta in qua Comma diuiditur in 7 partes Salinas libro 3. capitulo 18

Semitonium minus Semitonium maius [$\frac{3}{7}$ supra lin.] Tonus minor [$\frac{3}{7}$ supra lin.] Tonus maior [$\frac{4}{7}$ infra lin.] Trihemitonium [$\frac{1}{7}$ infra lin.] [Ditonus [$\frac{1}{7}$ infra lin.] add. supra lin.] Diatessaron

[$\frac{2}{7}$ supra lin.] Diapente [$\frac{2}{7}$ infra lin.] Semitonium minus [$\frac{1}{7}$ supra lin.] Semitonium maius [$\frac{1}{7}$ supra lin.]

Habet Tonos [[ferme]] [fere corr. supra lin.] aequales

[-<f.28r>-] [Doni, Aduersaria Musica M, 28r,1; text: Pro prima temperatura, [[E, [sqb], e, F, C, f, G, g]], E, [sqb], e, F, C, d, G, g, [signa]]

Posset Comma D [signum] D inequaliter diuidi ita ut in media chorda [[esset]] iugamentum esset uersus altiorem partem scapi et Diatessaron A D parum esset alterata ut in alijs duobus iugumentis esset inferius ut Diapente exempli gratia foret iusta. Sed rectius uidentur G D g esse iusta interualla

Si comma D [signum] D, G [signum] G aequaliter diuidatur perpetuo iugamento ita ut [[de]] $\frac{2}{3}$ partes remaneant uersus superiorem partem scapi Diapente C G erit minuta tantum $\frac{1}{3}$ [[parte]] commatis [[D.]] sed D A erit minuta $\frac{2}{3}$ Rectius fortasse fuerit aequaliter diuidere

Hinc etiam liquet in temperatura testudinum et similium etiamsi chordae liberae perfectae non temperarentur ut fit temperaturam aequalem fieri non posse $\frac{25}{24}$ usque ad $\frac{6}{5}$ sunt 20

progressiones: porro [[addit]] inunctis $\frac{25}{24}$ et $\frac{6}{5}$ efficiunt $\frac{5}{4}$ ducto autem 4 per 5 fiunt 20

Similiter a $\frac{16}{15}$ usque ad $\frac{5}{4}$ sunt 12

[-<f.28v>-] [Doni, Aduersaria Musica M, 28v; text: y si duerme mi niña Appartarmi da uui dulcia mia beni]

Prior catalexis species uidetur propria Hispaniorum posterior Siculorum.

Conquirantur aliquot specimina cantionum Creticarum in Graecia

Item Rhodiarum et Chiarum

Vallicarum et Inuernicarum in Britannia

Melismi in modulationibus carminum Latinorum remedium esse possunt alterutro absurdo quod nasci uidetur exempli gratia in carmine elegiaco in disyllabum terminante nam si penultima breuis fiat ut lex Rhythmica et Metrica requirunt, aures hodiernae pronuntiationi assuetae offenduntur Si producat lex carminis corrumpetur quod si penultima ut debet corripiatur ultima uero producat non uno phthongo sed pluribus per melismum omnia recte procedent exempli gratia

Rhythmus sic uidetur definiri posse Rhythmus est ordo siue habitudo quaedam temporum ac motionum in ijs quae auditu [tactu add. supra lin.] ue hinc [[tactuue]] percipiuntur

Signa accidentalium omnium frequentissima sunt # C # F et b E. Deinde # D # G et b A. tertio loco # E, # A, # [sqb], et b D b G. quarto b C b F

[<f.29r>-] [Doni, Aduersaria Musica M, 29r; text: Siciliano, Per mia fosti uenenu feli e tassu Per autri fussi manna e cibo ducee Per me non ti mouesti mancun passu Perl aitri mille migghia d una uoci]

[<f.29v>-] [Doni, Aduersaria Musica M, 29v; text: Frigio, Dorio, # G, # D, b e, b A]

Tasti necessarij per l' Instrumento di due Tuoni con l' accordo perfetto

Par a proposito di far' l' instrumento di due tastature in questa forma Nel Frigio nelle tre ottaue di mezzo tutti i neri spezzarli fuor che [signum] E Nel Dorio (similmente nelle 3 ottaue di mezzo) metter solamente le uoci poste di sopra: et nell' ottaua ch' auanza mezza di sotto mezza di sopra, cosi nel Dorio come nel Frigio mettere solo i tasti neri ordinarij e cosi haueremo nel Frigio tasti 73 nel Dorio 64 che sommano 137 tasti o corde

[<f.30r>-] [Doni, Aduersaria Musica M, 30r; text: C, D, b E, E, F, # F, G G, b A, A, B, [sqb] [sqb], c, #c, d, b e, e, f, #f, [signa], 7, 5, 11, i, 13, 4, 10, 16, 3, 6, i4, 12, 2, 9, 13]

[<f.30v>-] Recte congruit in syncatalexibus Dorijs tam quae fiunt in E quam in A posse [[esse]] uitari usum signi # ut in penultima syncrusi fiat senaria maior: quod non accidit in Phrygio ubi illud signum cadit in chordas chromaticas, non metabolicas ut in Dorio

[Doni, Aduersaria Musica M, 30v,1; text: Doriae, Phrygiae, Lydiae, 6, 7, 8, [signa]]

Nota in Dorijs Hyatodum descendere Semitonio: Netodo ascendere tono. Contra in Phrygijs fit: et ubique recte seruatur proprietas modorum. Quare si loco [tou] b in b fa [sqb] mi ponatur [[to] add. supra lin.] # in G sol re ut terminatio Netodi erit Semitoniaea contra proprietatem modi Hoc interuallum in Madriali Beltà Principis Venusini ex libro sexto uidetur uix cantabile

[Doni, Aduersaria Musica M, 30v,2; text: Non può sentir dolore]

Sequenti Madriali utitur hoc phthongo b e initio

[Doni, Aduersaria Musica M, 30v,3; text: Tu piangi]

Musici uix unquam utuntur interuallis chromatici hac ratione ut primo loco canatur semituono minus deinde maius sic

[Doni, Aduersaria Musica M, 30v,4]

Sed fere saepe sic

[Doni, Aduersaria Musica M, 30v,5]

Quidam addunt quintum neruum uiolino in acutum diatessaron supra quartum: eligunt uero neruum tenuissimum tortum ex tribus neruis. (cantino rinforzato)

Nota superius in secunda cadentia Doria ubi ponitur [signum] si canatur per coniunctionem et apponatur b optime congruere quod secuti tunc ibi canitur mi re mi ita etiam nota re media non attollitur per # (sicut attolli non solet) Si enim canatur per disiunctionem tunc quemadmodum canitur re ut mi: ita conuenit (ut consuetum est) ut attolli per # quandoquidem inferius non ponitur b

[<f.31r>] [Doni, Aduersaria Musica M, 31r,1; text: D, E, F, A, [Sqb], c, d, C [D ante corr.], D, e]

Phthongus autem B Aeolij formari poterit sic b c quem phthongum reddere poterit corda [signum] [Sqb] si tantillum remittatur

Similiter hic in coniunctione pro phthongo B uti poteris chorda [signum] [Sqb] si tantillum remittatur Quod si in Harmonia Doria inter C et D sit tantum unica chorda # C eadem uti poteris (si intendatur) ut efficias phthongum b D sine ullo detrimento quando pro phthongo # C Dorj tangere poteris A Phrygij utpote unisonam

Hinc licet colligere Modos [[minus principales]] [accidentales corr. supra lin.] si uelis formare intra harmoniam [[Principam]] naturalium commodiora esse signa ## [[p]] pro formandis ijs qui [[sem]] tono integro distant. b uero commodius esse pro formandis ijs qui semitonium tantum distant

[Doni, Aduersaria Musica M, 31r,2; text: Alia dispositio clauichordij caeteris aptior, Tonus Florentinus Phrygius, Neapolitanus Dorius, E, F, G, A, [Sqb], C, D, e, f, g, a, [sqb], c, d, #, b, [signa]]

omnes phthongi sunt 134 [124 ante corr.] quod si detrahas 7 [4 ante corr.] acutos signatos hoc signo [signum] qui minus sunt necessarij supersunt 127 [129 ante corr.]. [[Phtho]] Taxillus [signum] A fungi etiam poterit offigio phthongi [Sqb]. Quod si detrahas in Dorio [[<.>]] hos 7 # F # C supererunt [[129]] 120

[<f.31v>] Certum est Vibrationem simplicem (trillo) fieri inter duos phthongos propinquos. Elegantior autem est ea uibratio in qua paulatim accelleratur opus [[<.>]] impulsum quodammodo fieri in phthongum praecipuum (eum uidelicet qui notatur) et maiorem in eo moram fieri quod ostendi potest sic

[Doni, Aduersaria Musica M, 31v,1]

Caeterum in catalexibus catalecticis siue antepenultimus phthongus descendat siue non phthongus excitus a proximo superiore loco penultimi phthongi sumi debebit ut

[Doni, Aduersaria Musica M, 31v,2]

Connexio 3 Tonorum sic posset etiam notari

[Doni, Aduersaria Musica M, 31v,3; text: Dorio, Frigio, Lidio, Soprano, Contralto, Tenore, Basso, Missolidio, Ipodorio]

Modulationes Mesodi grauioris quae clauem [ClefC] habent in media linea cum transferuntur ad Diapente inferius tunc canuntur tono commodissimo et uere Dorio

[-<f.32r>-] [Doni, Aduersaria Musica M, 32r; text: Vergine saggia del Palestrina, pura, VIII trasferito alla quinta bassa, quarta]

Supponamus concentum (Vergine pura) cani Tono Dorio ut consentaneum est: Si concentum Vergine saggia [[canari]] transferamus ad Diapente inferius (quod usitatum est) ex extremis uocibus liquet (ut in hac figura) eum concentum cani tono Hypoiastio
Si transferatur autem ad Diatessaron inferiorem cani tono Hypoaeolio
Hinc illud sequitur absurdum cantiones quae a Melopaeo notatae sunt acutiores grauiori tono cani quam ordinarius Caeterum ope instrumenti in quo sit Harmonia Doria coniuncta cum Phrygia (quae exempli gratia temperatur ad Tonum choricum Romae)
Aliud etiam commodi sequitur quod cantilena exempli gratia Vergine saggia si transferatur ad Diapente [Diatessaron ante corr.] inferius et canatur in Harmonia [[Phrygia]] [Doria corr. supra lin.] canetur unisone cum cantilena Vergine pura [[qua]] ea Harmonia Phrygia, Tono Chorico Romae ut prout notatur
Le cantilene per b molle passando al [sqb] si trasferiscono alla quarta bassa o alla quinta alta

[-<f.32v>-] [Doni, Aduersaria Musica M, 32v; text: Sistema del flageoletto, Basso e soprano, Tenore]

[signum] denotat totum foramen obturari quaeri autem potest cur pro b [signum] grauiori totum foramen obturari, pro b [signum] acuto dimidium tantum uel [[s<.>]] certe non totum
Contra eos qui magnam rem putant ponere # in chorda A et similibus quos uocant chordas Enarmonicas opponi potest si cantus (ut saepe fit) transferatur in Diapente inferius illud signum cadet in D. Atque D cum # non est chorda ualde insolita
Commodius est hoc Systema meae uoci etiam in Tono Romano

[Doni, Aduersaria Musica M, 32v,1]

quam haec

[Doni, Aduersaria Musica M, 32v,2]

Etsi comma parua res sit tamen tanta est differentia rei imperfectae ad perfectam ut magni
facienda uideatur

Si architecti in educendis parietibus curant ut ad perpendicularum perfecte respondeant iure [er]
idem a musicis obseruandum non esse

Cum in aliqua modulatione ut in ea (chi può mirar le stelle) ponitur # cum [[in] semitonio minori
in aliqua chorda ut exempli gratia post C sequatur # C immediate sed cum pausa intermedia tunc
etiam uidetur illa chorda signo # nota<ta> sumi tamquam metabolica Toni non Generis